

การส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรม
ในสังคมไทย
The Stability Promotion of Buddhism by Upasakadhamma
in Thai Society

พระมหาทวี มหาปณฺโญ Phramaha Tawee Mahāpaṇṅko^๑
พระมหาปรทัตติ ยาทองไชย Phramaha Parathatti Yathongchai^๒
กรรณิการ์ ชาวเงิน Kannikar Khaw-ngern^๓

Received: August 3, 2019 Revised: March 19, 2020

Accepted: March 20, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย” มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาอุบาสกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาปัญหาจากการขาดอุบาสกธรรมที่ส่งผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาและแนวทางแก้ไข ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลวิจัยดังนี้ หลักอุบาสกธรรมเป็นเครื่องมือในการยกระดับจิตวิญญาณไปสู่ความเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งเป็นระดับการพัฒนาที่สูงสุด ในสมัยพุทธกาลมีอุบาสก อุบาสิกาผู้เป็นพระอริยบุคคลจำนวนมากทำให้พระพุทธศาสนาเกิดเสถียรภาพ มีความมั่นคง สำหรับการใช้อุบาสกธรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา และให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นไปใน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านบทบาทหน้าที่ของอุบาสก อุบาสิกา ๒) ด้านภาคเอกชน หน่วยงานในสังคม ๓) ด้านภาครัฐ และ ๔) ด้านคณะสงฆ์ โดยรูปแบบการสร้าง

^๑ ภาควิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Buddhist Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. Email: ptlalong@gmail.com

^๒ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Buddhist
Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email: Yathongchai.urapumi@gmail.com

^๓ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Department of Buddhist
Studies, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand. Email:
ms.kannikar@hotmail.com

มั่นคงภายในและภายนอกองค์กร รูปแบบการการสร้างความมั่งคั่ง ธรรมิกสังคม รูปแบบการสร้างสังคม สงเคราะห์ และรูปแบบการออกกฎหมายรับรองสถานภาพพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางสร้างความมั่นคงภายในองค์กรแล้วขยายไปสู่สังคมภายนอกและสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความมั่งคั่งแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย จะต้องสร้างรูปแบบสังคมเชิงรุก เช่น ธรรมิกสังคมเชิงรุก สังคมสงเคราะห์เชิงรุก เป็นต้น เพื่อสร้างมวลชนกลุ่มใหญ่ในการต่อรองอำนาจจากภาครัฐ หรือกำหนดตัวแทนจากกลุ่มอุบาสก อุบาสิกาเข้าสู่การบริหารประเทศ

คำสำคัญ : อุบาสกธรรม, ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา, ธรรมิกสังคม, ยุทธศาสตร์ชาติ

Abstract

The Research article on “The Stability Promotion of Buddhism by Upasakadhamma in Thai Society” is aimed at: ๑) to study Upasakadhamma in Buddhist scriptures ๒) to study the Problems from the lack of Upasakadhamma that affect the stability of Buddhism and the solutions and ๓) Propose a model for promoting the stability of Buddhism by Upasakadhamma in Thai society. This research is a qualitative research by using the study method from the document In-depth interviews and group discussions. The Research found that. The Upasakadhamma is a tool to raise the spirit to be a noble individual (Ariya-puggala) which is the highest development level. In the Buddha era, there were lay devotees (Upāsaka) and female devotees (Upāsikā) who were the noble individuals (Ariya-puggala) making Buddhism very stable. The use of The Upasakadhamma to promote the stability of Buddhism and in accordance with the ๒๐-year national strategic plan, it is found that it is in ๔ areas: ๑) the role of lay devotees (Upāsaka) and female devotees (Upāsikā) ๒) the private sector, the social organization ๓) the government sector, and ๔) the monastic order (Sangha) by creating a form of internal and external security Pattern for creating social morals social construction model and the form of legislation certifying the status of Buddhism which is a guideline to create stability within the organization and then expand to external society and Thai society in concrete form. For proposing solutions to problems that result instability of Buddhism by The Upasakadhamma in Thai society, it is necessary to create a form of social support such as proactive social morality and social welfare to create a large mass

อุบาสกประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ เป็นอุบาสกแก้ว เป็นอุบาสกพุ่ม และเป็นอุบาสกบุณทริกธรรม คือ (๑) เป็นผู้ไม่มีศรัทธา (๒) เป็นผู้ไม่มีศีล (๓) เป็นผู้ไม่ถ่อมมกคตต้นข้าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมกคต (๔) ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ (๕) ทำอุปการะในศาสนานี้ก่อน^๘ จากพระพุทธพจน์ข้างต้น ทำให้มองเห็นคุณสมบัติหรือบทบาทหน้าที่สำคัญของอุบาสก อุบาสิกที่มีต่อสังคมตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่ภายหลังพุทธปรินิพพาน พบว่ามีบทบาทลดน้อยลงไป จนเป็นเหตุให้กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับพระภิกษุสงฆ์เป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เมื่อมีการผลัดเปลี่ยนอำนาจการปกครองรัฐจากษัตริย์ที่เป็นพุทธศาสนิกชนไปสู่กษัตริย์ที่เป็นศาสนิกชนอื่น ทำให้พระพุทธศาสนาถูกทำลายหายไปจากสังคมในที่สุด เห็นได้จากยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช ในรัชสมัยต้นของการเสวยราชสมบัติ พระองค์ยังไม่ได้ทรงนับถือพระพุทธศาสนา^๙ และในกรณีศึกษามหาวิทยาลัยนาลันทาถูกเผาทำลายด้วยกองกำลังทหารที่เป็นศาสนิกชนอื่น เป็นเหตุให้พระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ถูกกำจัดจนสิ้นวงศ์โดยเด็ดขาดจากชมพูทวีป^{๑๐} เมื่อไม่มี

พระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์เหลืออยู่ ต่อมาทำให้โครงสร้างหลักต่อจากพระภิกษุและภิกษุณีคืออุบาสกอุบาสิกาถูกกลืนกลายเป็นศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ

จากหลักฐานการเสื่อมสูญของพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปและลังกาทวีป ทำให้ทราบถึงสาเหตุหลักเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อุบาสกอุบาสิกามีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาผ่านรูปแบบการปฏิบัติตนตามหลักอุบาสกธรรม ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีคุณสมบัติ ๒ ลักษณะ คือ ๑) คุณสมบัติเฉพาะที่มีโดยอัตโนมัตติของอุบาสกอุบาสิการะดับพระอริยบุคคล และ ๒) คุณสมบัติที่อุบาสกอุบาสิการะดับกัลยาณปุถุชนจะต้องหมั่นประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลอันดีงาม เพราะเหล่าอุบาสก อุบาสิการะดับนี้ยังไม่สามารถเข้าถึงหลักอุบาสกธรรมได้อย่างสมบูรณ์แบบเนื่องจากความเป็นมนุษย์ปุถุชนยังมีความลึกลับสงสัยในหลักปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ รวมถึงความเป็นผู้มีศรัทธาไม่มั่นคงอยู่ ถ้าหากถูกบีบบังคับด้วยอำนาจของผู้มีอิทธิพลทางสังคม ผู้ไม่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติภายใน มีทาน ศีล เป็นต้นได้ ดังนั้น การวางยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในสังคมไทยด้วยหลักอุบาสกธรรม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัย มีความประสงค์จะเสนอยุทธศาสตร์โดยอาศัยรูปแบบการวิจัย ได้แก่

๑) การสัมภาษณ์บุคลากรในพระพุทธศาสนา ๔ ระดับ ประกอบด้วยพระภิกษุผู้เป็นบุคลากรที่มีหน้าที่โดยตรงใน

^๘ อด.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๕/๒๙๓.

^๙ มหาเมฏราชวิทยาลัย, **ปฐมสมันตปาสาทิกาแปลเล่ม ๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: เมฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๗๐.

^{๑๐} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วิฑูยาโณ), **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาเมฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๖.

การรักษาความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้าน รัฐศาสตร์ และด้านนิติศาสตร์ ผู้มีความชำนาญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ในระบบการเมืองการปกครอง และในการบริหารประเทศ นักวิชาการในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และอุบาสกอุบาสิกา ผู้เป็นบุคลากรที่คอยส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของพระพุทธศาสนา โดยตรงมาโดยตลอด

๒) การศึกษารูปแบบ โครงสร้าง และวิธีปฏิบัติในการส่งเสริมการใช้หลักอุบาสกธรรมจากสังคมต้นแบบที่ได้รับการยอมรับว่ามีสถานการณ์ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในสังคมที่เข้มแข็ง เพื่อหาคำตอบที่ได้รับ มาสร้างรูปแบบ โครงสร้าง และวิธีปฏิบัติเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในสังคมไทยโดยรวม

๓) การศึกษายุทธศาสตร์การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาจากประเทศที่เคยเกิดความเปลี่ยนแปลงในพระพุทธศาสนา ด้านความเจริญรุ่งเรือง ความเสื่อมถอย การเสื่อมสูญ และการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ ยกตัวอย่างประเทศอินเดีย เนปาล ศรีลังกา และเมียนมาร์จากเอกสาร งานวิจัย หนังสือ ตำราวิชาการด้านประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา การเมือง การปกครอง เพื่อนำวิทยาการที่ค้นพบมาสังเคราะห์เป็นยุทธศาสตร์การป้องกันความเสื่อมแห่งพระพุทธศาสนาในสังคมไทยต่อไป

จากข้อความข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทอุบาสกธรรมในสังคมไทยที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อนำคำตอบที่ได้รับไป

พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสังคมและชุมชนให้เหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานแห่งความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอ มี ๓ ข้อ คือ

๑. เพื่อศึกษาอุบาสกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๒. เพื่อศึกษาปัญหาจากการขาดอุบาสกธรรมที่ส่งผลต่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาและแนวทางแก้ไข

๓. เพื่อเสนอรูปแบบการการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิจัยเอกสารและภาคสนาม คือ

๑. การวิจัยเอกสาร ศึกษาข้อมูลทางพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล และหลังพุทธกาลที่ปรากฏในหลักฐาน คัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และตำราวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๒. การวิจัยภาคสนาม ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและสังคม แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก และ ๒) การสนทนากลุ่ม จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก สอบถามทัศนะของนักวิชาการกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐ รูป/คน โดยใช้คำถามเพื่อการวิจัยจำนวน ๑๒ ข้อเกี่ยวกับบทบาท ปัญหา แนวทางแก้ปัญหา และมาตรการส่งเสริมการสร้างคามมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา และ

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยนักวิชาการด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์ บุคลากรที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และอุบาสกอุบาสิกาผู้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของพระพุทธศาสนา โดยตลอด ร่วมกันสนทนากลุ่ม ในประเด็นปัญหาที่ตั้งขึ้น จำนวน ๕ รูป/คน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล และแนวทางการแก้ปัญหา รวมถึงรูปแบบใหม่ที่ปรากฏจากการวิจัย

๔. ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้ ได้พบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. หลักอุบาสกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ ๕ อย่าง ได้แก่ ความเป็นผู้มีศีรธา เป็นผู้มืศีล เป็นผู้ไม่ถือมงคลตืนขาวเชือกรรม ไม่เชือมงคล ไม่แสวงหาผู้รับทักษิณานอกศาสนานี้ และเป็นผู้ทำอุปการะในศาสนา แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับอุบาสก อุบาสิกาที่เป็นปุถุชน และข้อปฏิบัติปกติของอุบาสกอุบาสิกาผู้เป็นอริยสาวก มีความสำคัญในฐานะ ๕ อย่าง ได้แก่ เป็นเครื่องมือรองรับการประกาศศาสนธรรม เป็นเครื่องมือสนับสนุนกิจการ

พระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือสร้างและพัฒนาความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องมือในการยกระดับจิตวิญญาณไปสู่ความเป็นพระอริยบุคคล และเป็นเครื่องต่อรองอำนาจทางสังคม เนื่องจากในสมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบัน อุบาสกอุบาสิกาล้วนเป็นผู้ปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรม จึงเป็นผู้รักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ และเป็นผู้คอยตรวจสอบความถูกต้องของพระสงฆ์ มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล

๒. ปัญหาการขาดอุบาสกธรรมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนา สามารถแยกเป็นยุคสมัยได้ดังนี้ ในสมัยพุทธกาล เป็นปัญหาการเสื่อมจากการเข้าถึงธรรม จากข้อบกพร่องในทางปฏิบัติ ในสมัยหลังพุทธปรินิพพาน ปัญหาส่วนมากเกิดจากการปฏิบัติที่หย่อนยานทั้งในส่วน of พระสงฆ์ และเหล่าอุบาสกอุบาสิกา เห็นได้จากปัญหาที่ทำให้เกิดการสังคายนาพระธรรมวินัยหลายๆ ครั้ง ส่วนปัญหาการใช้อุบาสกธรรมในปัจจุบันของประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า มีสภาพปัญหาที่คล้ายๆ กัน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะการไม่เข้าใจในหลักอุบาสกธรรม และการไม่ปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรมอย่างเคร่งครัด, ลักษณะการปฏิบัติตนตามหลักอุบาสกธรรมแบบปานกลาง มีการล่งละเมิดในศีลบางข้อบ้าง ซึ่งพบมากในเหล่าพุทธศาสนิกชนปัจจุบัน และลักษณะการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด และตรงไปตรงมาตามหลักอุบาสกธรรม ซึ่งพบว่ามีจำนวนน้อยมากจากจำนวนพุทธศาสนิกชนทั้งหมด โดยปัญหาเหล่านั้นแยกออกเป็น ๖ ประเภท ได้แก่ ปัญหาด้านหลักธรรมที่ใช้เผยแพร่ เป็นหลักปฏิบัติที่ยังไม่กว้างขวาง, ปัญหา

ด้านองค์กรคณะสงฆ์ไทย ยังคงให้ความใส่ใจ อุบาสกธรรมน้อย, ปัญหาด้านคุณสมบัติของ บุคลากรในพระพุทธศาสนา เช่นคุณภาพ การศึกษายังไม่ได้มาตรฐาน และขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ, ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เกิดจากการขาด วัสดุทัศนในการเผยแผ่ศาสนาธรรม หรือขาด การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ตรงกับพระประสงค์ ของพระพุทธเจ้า เช่นการสร้างรูปเคารพนอก พระพุทธศาสนาไว้ในพุทธสถาน, ปัญหาด้าน การเมืองการปกครอง ที่บั่นทอนความมั่นคง แห่งคณะสงฆ์ไทย เช่น การที่รัฐได้ตรา กฎหมายบางข้อออกมาเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของคณะสงฆ์ไทย, และปัญหาด้านความ ขัดแย้งกับลัทธิศาสนาอื่นๆ ที่เป็นผลมาจากการ ไม่ปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรมของ เหล่าพุทธศาสนิกชน ทำให้ถูกเบียดเบียน งบประมาณด้านการสนับสนุนการปฏิบัติ ศาสนกิจในประเทศและต่างประเทศ สำหรับ ปัญหาการใช้อุบาสกธรรมพบว่า มี ๒ สาเหตุ หลักๆ ได้แก่ โครงสร้างของสังคมและ สิ่งแวดล้อม เนื่องจากความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา มีลักษณะที่ต้องพึ่งพิงการ อุปถัมภ์ค้ำชูจากอำนาจการปกครองรัฐมาโดย ตลอด ทำให้ขาดการพึ่งพาตนเองจนบางครั้ง กลายเป็นองค์กรที่อ่อนแอ และมีการบริหาร จัดการคณะสงฆ์ที่ยังไม่เป็นเอกภาพเพียงพอ ทำให้ขาดอำนาจต่อรองทางสังคม ส่งผล กระทบต่อความมั่นคง ๕ อย่าง ได้แก่ ผลกระทบด้านศรัทธาในกลุ่มบุคคลที่ยังมี ศรัทธาอ่อนไหวต่อสถานการณ์ต่างๆ ผลกระทบด้านศีลทำให้เหล่าอุบาสก อุบาสิกา มีการรักษาศีลได้เป็นบางข้อ ผลกระทบด้าน ความเชื่อต่อผลของกรรม ทำให้เกิดความเชื่อ

ที่ผิดๆ หลายอย่าง เช่น เชื่อในโชคชะตา การ สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา และผลกระทบด้าน การไม่แสวงหาบุญเขตภายนอก พระพุทธศาสนา เช่น การสร้างรูปเคารพนอก พระพุทธศาสนาไว้ในพุทธศาสนสถาน

๓. การเสนอรูปแบบการ แก้ปัญหาอุบาสกธรรมในสังคมไทยที่มีต่อ ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา พบว่า คณะ สงฆ์ และสังคมไทยจะต้องคอยส่งเสริม บบาทอุบาสกธรรม ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนธรรมและศาสนพิธี เริ่มจากการส่งเสริม ให้มีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเชื่อผลกรรม เป็น พื้นฐานความคิดอย่างมั่นคง ย่อมจะทำให้ เหล่าอุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้หมั่นแสวงหาบุญ เขต ทำอุปการะในพระพุทธศาสนามีการถวาย ทาน และบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างถาวรวัตถุใน พระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ดังนั้น การ ที่คณะสงฆ์ และสังคม ร่วมผลักดันให้ใช้หลัก อุบาสกธรรมในการส่งเสริมความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา จึงสอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านบทบาทหน้าที่ของ อุบาสก อุบาสิกา จะต้องดำเนินการพัฒนา บทบาทหน้าที่ให้สมบูรณ์ คือ ความเป็นผู้ พร้อมต่อการศึกษาและปฏิบัติ พร้อมทั้งจะเผยแผ่ศาสนาธรรม ในรูปแบบที่เข้ากับวิธีการ สมัยใหม่, ความเป็นผู้ส่งเสริม และผลักดันการ ตั้งสถาบันทางปัญญา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ ถูกต้อง ไม่ผิดทาง พร้อมทั้งช่วยสังคมให้มี วิจารณ์ญาณต่อการใช้ชีวิตด้วย, ความเป็นผู้ ร่วมกันสร้าง ส่งเสริม พัฒนา และซ่อมแซม ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ศาสนพิธี ศาสนบุคคล

และศาสนธรรม ให้คงอยู่ พัฒนาไปสู่การสร้างรายได้เลี้ยงสมาชิกในองค์กร, และความเป็นผู้สร้างระบบความมั่นคงในภายในและภายนอก กล่าวคือ ตัวของอุบาสก อุบาสิกาจะต้องศึกษา ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในระดับที่ทำให้ตนเองเกิดศรัทธามั่นคง ต่อมาจึงพัฒนาไปสู่การป้องกันภัยคุกคามในภายนอก เช่น การตั้งกลุ่ม หรือองค์กรทำงานอย่างเข้มแข็ง มีระบบ มีทุนสนับสนุน และมีการสนับสนุนจากสังคมที่เพียงพอ จะช่วยให้กลายเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อสังคมสามารถต่อรองอำนาจรัฐได้ สุดท้ายต้องคิดถึงการพัฒนาความมั่นคงให้มีรูปแบบที่คนรุ่นใหม่เข้าถึงได้

๒) ด้านหน่วยงานทางสังคม เป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการจึงเหมาะสมที่จะส่งเสริมการใช้หลักอุบาสกธรรม เพื่อบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพด้านต่างๆ เช่น การบริหารงาน บริหารบุคคล การสร้างรายได้ การจัดการ การกระจายรายได้ การป้องกัน และแก้ไขปัญหา

๓) ด้านหน่วยงานภาครัฐ เป็นองค์กรบริหารปกครองประเทศ มีอำนาจเบ็ดเสร็จ จะต้องผลักดันให้การสนับสนุนบทบาทหน้าที่ของเหล่าอุบาสก อุบาสิกา โดยการมีนโยบายส่งเสริม ค้ำครององค์กรพระพุทธศาสนา ไม่ออกกฎระเบียบเพื่อจำกัดควบคุม หรือลดทอนสิทธิการเผยแผ่ศาสนาธรรม รวมถึงงบประมาณ รูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมด้วย

๔) ด้านแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักอุบาสกธรรม ทางคณะสงฆ์ควรสร้างทัศนคติที่ถูกต้องแก่เหล่าอุบาสก อุบาสิกาด้วยหลักอุบาสกธรรม อย่างตรงไปตรงมา

จะต้องจัดโครงการฝึกอบรม เพื่อการเป็นนักเผยแผ่ศาสนา สนับสนุนให้มีพื้นที่ดำเนินกิจกรรม เช่น การสร้างอุทยานธรรม พร้อมเครื่องอำนวยความสะดวก และการร่วมกันพัฒนาชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน และสนับสนุนให้มีการสร้างทรัพยากรที่เหมาะสมส่วนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นแผนพัฒนาของรัฐที่ต้องการให้พระพุทธศาสนา มีรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการบริหารจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์ไทย อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อลดปัญหาข้อผิดพลาด ทั้งเป็นการใช้ทรัพยากรในพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ร่วมกับสังคมด้วย

สำหรับการเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ส่งผลให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทยพบว่า มีแนวทาง ๖ อย่าง ได้แก่ แนวทางการแก้ปัญหาโดยการศึกษาปัญหาและผลกระทบทั้งในสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขให้ตรงจุด, แนวทางการแก้ปัญหาโดยการปลูกจิตสำนึกด้วยหลักอุบาสกธรรม เพื่อให้รู้คุณค่าทางสังคม คุณธรรมและทางจริยธรรม, แนวทางการแก้ปัญหาโดยการสร้างแนวร่วมและเครือข่ายสนับสนุนที่มั่นคง โดยการสร้างคุณสมบัติแก่เหล่าอุบาสก อุบาสิกา ๖ อย่าง คือ การปรับทัศนคติของกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติหน้าที่ ให้ตรงกัน การสร้างค่านิยมในการรักษาพระพุทธศาสนา การพัฒนาบุคลากรในองค์กร การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กร การติดตามการดำเนินการและการสนับสนุนกิจการ การขยายกลุ่มแนวร่วมคอยสนับสนุน รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่เหมาะสม, แนวทางการแก้ปัญหาโดยการ

สร้างรูปแบบการเผยแผ่ศาสนาธรรมเชิงรุก มีการสร้างกลุ่มบุคลากรที่มีคุณภาพ, แนวทางการแก้ปัญหาโดยการสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยอุบาสกธรรม, และแนวทางการแก้ปัญหาโดยการดำเนินการแก้ปัญหาให้ตรงจุด มีการนำเสนอรูปแบบการแก้ปัญหา และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการแก้ปัญหา รวมถึงการนำเสนอรูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาด้วยอุบาสกธรรมในสังคมไทย ประกอบด้วยรูปแบบการสร้าง ความมั่นคงภายในและภายนอกองค์กร รูปแบบการสร้างธรรมิกสังคมเป็นการสร้างความมั่นคงเชิงรุก, รูปแบบการสร้างสังคมสงเคราะห์อันเป็นแนวทางการสร้างความมั่นคงเชิงรุก และรูปแบบการออกกฎหมายรับรองสถานภาพพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางสร้างความมั่นคงภายในองค์กร แล้วขยายไปสู่สังคมภายนอก ใช้มวลชนในการต่อรองอำนาจจากภาครัฐ หรือกำหนดตัวแทนจากกลุ่มอุบาสก อุบาสิกาเข้าสู่อการบริหารประเทศ โดยรูปแบบการนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา นั้นจะต้องใช้ลักษณะการดำเนินการแบบป่าล้อมเมือง หรือการสร้างความมั่นคงในชุมชนขนาดเล็ก เสียก่อน ค่อยขยายไปสู่สังคมระดับประเทศ ด้วยหลักอุบาสกธรรม เริ่มจากการบริหารชีวิตของเหล่าอุบาสก อุบาสิกา ให้มั่นคงเสียก่อน แล้วค่อยพัฒนาไปสู่ชุมชนที่อยู่อาศัย มีการรวมกลุ่มก่อตั้งองค์กรอุบาสก อุบาสิกาในชุมชน เพื่อดำเนินชีวิตในรูปแบบธรรมิกสังคม กล่าวคือการใช้หลักอุบาสกธรรมในการดำเนินชีวิต เมื่อบริหารจัดการองค์กรในชุมชนหนึ่งจนมั่นคงแข็งแรงเพียงพอแล้ว ต่อจากนั้น ขยายไปสู่ชุมชนรอบข้าง ย่อมจะ

สร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนใหม่ได้ ดังนั้น การสร้างและการขยายแนวร่วมไปสู่ชุมชนอื่นๆ ก็จะมีวิธีปฏิบัติอย่างเดียวกัน เมื่อแนวร่วมในสังคมมีความเข้มแข็งดีพอ ย่อมส่งผลให้สามารถสร้างอำนาจต่อรองทางภาครัฐ และเอกชนได้ ทั้งยังสามารถกำหนดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในระดับการออกกฎหมายคุ้มครอง โดยการสนับสนุนให้ตัวแทนจากองค์กรอุบาสก อุบาสิกา เข้าไปบริหารประเทศ ส่วนการบริหารจัดการงบประมาณ มาจากการสนับสนุนของภาครัฐ เอกชน หรือคณะสงฆ์ในชุมชนที่มีศาสนสมบัติเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และจากการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และระบบเศรษฐกิจของชุมชน มีชายของที่ระลึก การให้บริการ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

๕. สรุป

ปัญหาการใช้หลักอุบาสกธรรมในสังคมไทย จากปัญหาที่ปรากฏ พบข้อบกพร่องในการแก้ไข หรือควบคุมปัญหาเกิดการปล่อยปละละเลยปัญหาของคณะสงฆ์ไทย เช่น การสร้างรูปเคารพนอกพระพุทธศาสนาในศาสนสถาน ทำให้กลายเป็นภัยคุกคามต่อสติปัญญาที่ถูกต้องของสังคมไทย เป็นการสนับสนุนให้เกิดความมั่งคั่ง มีการบนบานศาลกล่าวขอพร เป็นต้น

การสร้างรูปแบบการแก้ปัญหาความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาโดยรูปแบบธรรมิกสังคม และสังคมสงเคราะห์ เป็นการสร้างความมั่นคงเชิงโครงสร้าง เริ่มต้นจากความมั่นคงภายในตนของเหล่าอุบาสก อุบาสิกา ส่งผลให้การดำรงชีวิตมีความมั่นคงตาม ผลักดันไปสู่การรวมกลุ่มกันขึ้นเป็นสังคม

ที่มีคุณภาพของมวลสมาชิก เพราะเป็นผู้ดำเนินชีวิตด้วยหลักอุบาสกธรรม มีการดำเนินการเริ่มจากชุมชนที่อาศัยพัฒนาไปสู่ชุมชนอื่นๆ จนถึงระดับจังหวัด ภูมิภาค และประเทศ เมื่อธรรมิกสังคมเข้มแข็งขึ้น ย่อมพัฒนาไปสู่การเป็นสังคมสงเคราะห์ กล่าวคือผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต จะช่วยสงเคราะห์ผู้ที่เริ่มต้นปฏิบัติตามหลักอุบาสกธรรมที่ยังมีคุณภาพชีวิตต่ำอยู่ ให้สามารถดำรงชีวิตโดยไม่ลำบากได้ เป็นการตั้งต้นชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ด้วยการสงเคราะห์ด้านปัจจัยดำรงชีวิตที่ยังขาดแคลน การทำสังคมสงเคราะห์ชุมชน จึงแบ่งออก ๒ ส่วน คือส่วนบุคคลระดับครอบครัว และส่วนชุมชนโดยรวม เป็นสาธารณประโยชน์ มีห้องน้ำ ห้องสมุด โรงพยาบาล วัด ส่วนงบประมาณในการจัดการเกิดจากการบริจาคซึ่งเป็นปกติวิสัยของเหล่าอุบาสก อุบาสิกาในสังคมไทย จากการดำเนินธุรกิจชุมชน มีการท่องเที่ยว การขายของที่ระลึก และการบริการอื่นๆ บางแห่งงบประมาณเกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

รูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาแบบปาล้อมเมือง หรือการสร้างความมั่นคงในชุมชนขนาดเล็ก ขยายไปสู่สังคมระดับประเทศ ด้วยหลักอุบาสกธรรม ควรเริ่มจากการบริหารชีวิตของอุบาสก อุบาสิกาให้มั่นคงเสียก่อน แล้วเริ่มพัฒนาไปสู่ชุมชนที่เหล่าอุบาสก อุบาสิกาอาศัยอยู่ ด้วย

การรวมกลุ่มก่อตั้งองค์กรอุบาสก อุบาสิกาในชุมชน เพื่อให้การดำเนินชีวิตในรูปแบบธรรมิกสังคมเกิดความเข้มแข็ง กล่าวคือการใช้หลักอุบาสกธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเมื่อมีการบริหารจัดการองค์กรในชุมชนหนึ่งจนมั่นคงแข็งแรงเพียงพอแล้ว ต่อจากนั้นขยายแนวร่วมไปสู่ชุมชนรอบข้าง ด้วยหลักการบริหารจัดการชุมชนที่อยู่อาศัยให้เหมือนชุมชนแรก ย่อมจะสร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนใหม่ได้ ซึ่งการสร้างและการขยายแนวร่วมไปสู่ชุมชนอื่นๆ มีวิธีปฏิบัติอย่างเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ เมื่อแนวร่วมในสังคมมีความเข้มแข็งดีพอ จะส่งผลให้บุคลากรในพระพุทธศาสนา สามารถสร้างอำนาจต่อรองทางภาครัฐ และเอกชนได้ ทั้งยังสามารถกำหนดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาในระดับการออกกฎหมายคุ้มครอง เหมือนประเทศเมียนมาร์ ซึ่งมีกฎหมายห้ามพุทธศาสนิกชนเปลี่ยนการนับถือศาสนาได้ โดยการสนับสนุนตัวแทนจากองค์กรอุบาสก อุบาสิกา ให้เข้าไปบริหารประเทศ ส่วนการบริหารจัดการงบประมาณ มาจากการสนับสนุนภาครัฐ เอกชน หรือจากคณะสงฆ์ในชุมชนที่มีศาสนสมบัติ สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และจากการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว และระบบเศรษฐกิจของชุมชน มีขายของที่ระลึก การให้บริการบริการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔.

กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระธัมมปทัฏฐกถาแปล ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๕๘.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. ปฐมสมันตปาสาทิกาแปลเล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร:

มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

รังษี สุทนธ์. พุทธกิจ : กิจที่พระพุทธเจ้าทรงทำ คู่มือศึกษาเนื้อหาพระไตรปิฎกเบื้องต้น.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

